МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Кафедра глобальної та національної безпеки

В. Т. БОНДАР

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ТРАНСФОРМАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Урядування у сфері національної безпеки» за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» галузі знань 25 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» (денна форма навчання)

Львів – Торунь
Liha-Pres
2026

УДК 351.86:[327+339](075.8)
Б81

Рецензенти:
кандидат економічних наук, доцент **В. Л. Гура**
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка);
доктор наук з державного управління, **В. М. Іванова**
(Національна академія Служби безпеки України)

Рекомендовано до друку рішенням Вченої радп
Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби
(протокол № 3 від 19 жовтня 2026 року)

Бондар В. Т.

Б81 Безпековий вимір трансформацій європейського політико-економічного простору : навчально-методичний посібник для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за ОПП «Урядування у сфері національної безпеки» за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» галузі знань 25 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» (денна форма навчання) / / В. Т. Бондар. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2026. – 64 с.

ISBN 978-966-397-665-5
DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-665-5

Навчально-методичний комплекс дисципліни «Безпековий вимір трансформацій європейського політико-економічного простору» підготовлено для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Урядування у сфері національної безпеки» за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» (денна форма навчання) у Навчально-науковому інституті публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Навчально-методичний комплекс дисципліни містить програму курсу, плани лекційних і семінарських занять, методичні рекомендації до проведення семінарських занять, завдання для самостійної роботи, зразки завдання проміжного контролю та екзаменаційного білету, перелік термінів з дисципліни, список рекомендованої літератури.

УДК 351.86:[327+339](075.8)

© В. Т. Бондар, 2026
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2026

ISBN 978-966-397-665-5

ЗМІСТ

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ..... 4

ВСТУП..... 5

МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ 6

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ 8

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ ІЗ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ 13

СХЕМА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ 17

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ 19

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ..... 19

РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ..... 20

ПРОГРАМА КУРСУ..... 20

ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ 22

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ 25

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ..... 28

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ..... 35

ЗРАЗОК ЗАВДАННЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ..... 37

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ 38

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ..... 39

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ 41

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА 52

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»
Спеціальність	256 «Національна безпека (за окремими видами забезпечення і галузями діяльності)»
Освітньо-професійна програма	Урядування у сфері національної безпеки
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Курс	4
Семестр	8
ECTS	4
Кількість кредитів	3
Кількість годин	90
Кількість розділів	2
Характер дисципліни	Обов’язкова
Лекції (год)	16
Семінарські	18
Самостійна робота	56
Вид підсумкового контролю	Іспит

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Безпековий вимір трансформацій європейського політико-економічного простору» освітньо-професійної програми «Урядування у сфері національної безпеки» спеціальності 256 «Національна безпека (за окремими видами забезпечення і галузями діяльності)» галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» має важливе значення для підготовки фахівців-управлінців у сфері національної безпеки, орієнтується на сучасні наукові досягнення в галузі публічного управління та національної безпеки.

Навчальна дисципліна передбачає отримання здобувачами освіти поглиблених знань про сутність, методологію і технології процесів розгортання європейського політичного й економічного простору у безпековому вимірі, покращення навичок моніторингу інформації її оцінки та добору, формування умінь організації експертного, консультаційного, аналітичного супроводу з метою забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень у сфері національної безпеки, а також проведення наукових досліджень вказаного напряму.

Навчально-методичний комплекс дисципліни містить програму курсу, плани лекційних і семінарських занять, методичні рекомендації до проведення семінарських занять, завдання для самостійної роботи, питання до заліку, зразки питань до модульної контрольної роботи та іспиту, перелік термінів з дисципліни, список рекомендованої літератури.

МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета дисципліни – ознайомлення здобувачів освіти з ключовими чинниками і факторами впливу на стабільність системи європейської безпеки за сучасних соціальних трансформацій, політичними та економічними аспектами формулювання Європейським Союзом концептуальних засад й підходів влади із забезпечення безпечного, стабільного та сталого розвитку регіону, місцем і роллю України в системі євроатлантичної безпеки.

Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

Знати: концептуальні основи національної безпеки; складові елементи системи національної безпеки; об'єкти та суб'єкти національної безпеки; головні проблеми і виклики національній безпеці в умовах глобалізації; пріоритетні національні інтереси України в системі міжнародної безпеки, європейської системи колективної безпеки.

Вміти: розрізняти явища глобальної та національної безпеки; досліджувати, аналізувати критерії національної безпеки; здійснювати аналіз зовнішньої політики країн світу; проводити систематизацію і узагальнення даних; визначати ключові моменти у системі національної безпеки, механізмах її реалізації; аналізувати форми й методи забезпечення національної безпеки; визначати перспективи можливих потенційних ризиків у сфері національної та регіональної безпеки; визначати правові основи забезпечення національної безпеки.

Володіти: відповідним категоріальним апаратом; методами системного аналізу глобальної та національної безпеки, прогнозування тенденцій еволюції стану глобальної політики, а також політики окремих держав в сучасних умовах, і наддержавних інститутів й інституцій; навичками з пошуку за допомогою інформаційних технологій необхідної інформації (у тому числі в іншомовних джерелах) та її критичного осмислення при вирішенні різного роду завдань безпекового характеру.

Анотація навчальної дисципліни: дисципліна знайомить здобувачів освіти з теоретичними аспектами європейської системи безпеки та її структурою; місцем і роллю України в системі європейської регіональної системи колективної безпеки; підходами європейських

інститутів й інституцій до формування політичного та економічного безпекового простору за сучасних соціальних трансформацій.

При цьому детальна увага приділяється теоретико-методологічним основам і концептуальним засадам забезпечення безпеки; факторам й чинникам впливу на формування європейського безпекового простору за сучасних соціальних трансформацій; політичному та економічному курсу Європейського Союзу з гарантування стабільності в регіоні; планам й ініціативам європейського наддержавного органу у забезпеченні енергетичної, економічної, продовольчої, інформаційної, інформаційно-психологічної безпеки; шляхам досягнення інституціональної стійкості ЄС; підходам влади провідних країн-членів та Євросоюзу на стабільний, сталий розвиток і конкурентоспроможність Європи; здатності ЄС підтримувати громадянське суспільство, бізнес, регіони, захищати демократію, гарантувати повагу до цінностей та верховенства права.

Завдання (навчальні цілі) – надати здобувачам освіти систему знань про теоретичні основи європейської регіональної системи колективної безпеки. Також, особлива увага приділена місцю і ролі України в політиці Європейського Союзу по забезпеченню безпечного, стабільного та сталого розвитку регіону.

Згідно з вимогами проєкту Стандарту вищої освіти за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти дисципліна «Безпековий вимір трансформацій європейського політико-економічного простору» забезпечує набуття здобувачами освіти відповідних компетентностей.

Назва компетентності	**Код компетентності**
Загальні компетентності	
Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого (безпечного) розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	ЗК-3

Закінчення таблиці

Назва компетентності	Код компетентності
Фахові компетентності	
Здатність аналізувати виклики та загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності, синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації елементів стратегій у визначальних сферах національної безпеки (політичній, економічній, соціальній, гуманітарній)	ФК-2
Здатність використовувати іноземну мову для отримання додаткових знань і умінь з питань національної безпеки, взаємодіяти з іноземними партнерами	ФК-6
Здатність використовувати механізми забезпечення національної безпеки у її визначальних сферах	ФК-8
Здатність оцінювати вплив глобальних проблем і трансформацій геополітичного та геоекономічного простору на національну безпеку	ФК-13
Здатність здійснювати моніторинг зовнішньої та внутрішньої політики держави у контексті забезпечення національної безпеки, готувати пропозиції щодо підвищення її ефективності	ФК-14

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результат навчання: 1) знати; 2) вміти; 3) комунікація; 4) автономність та відповідальність		**Методи викладання і навчання**	**Методи оцінювання**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
	ЗНАТИ:			
1.1	Теоретико-методологічні основи і концептуальні засади забезпечення європейської безпеки	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольні роботи, презентація самостійного дослідження, іспит	5

Продовження таблиці

Код	Результат навчання	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.2	Фактори й чинники впливу на формування європейського безпекового простору за сучасних соціальних трансформацій	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульні контрольні роботи, презентація самостійного дослідження, іспит	6
1.3	Геополітичний та геоекономічний курс Європейського Союзу з гарантування стабільності в регіоні	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольні роботи, презентація самостійного дослідження, іспит	6
1.4	Плани й ініціативи європейського наддержавного органу в забезпеченні енергетичної, економічної, продовольчої, інформаційної, інформаційно-психологічної безпеки	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольні роботи, презентація самостійного дослідження, іспит	6
1.5	Шляхи досягнення інституціональної стійкості Європейського Союзу	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольні роботи, презентація самостійного дослідження, іспит	6
1.6	Підходи влади провідних країн-членів й Євросоюзу на стабільний, сталий розвиток і конкурентоспроможність Європи	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольні роботи, презентація самостійного дослідження, іспит	6

Продовження таблиці

Код	Результат навчання	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.7	Про здатність ЄС підтримувати громадянське суспільство, бізнес, регіони, захищати демократію, гарантувати повагу до цінностей та верховенства права	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольні роботи, презентація самостійного дослідження, іспит	6
	ВМІТИ:			
2.1	Аналізувати підходи по забезпеченню сталого розвитку політико-економічного простору за соціальних трансформацій	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	6
2.2	Оцінювати стан військово-політичної обстановки в європейському регіоні	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	5
2.3	Здійснювати моніторинг обстановки, збір та узагальнення інформації про дестабілізуючі фактори у світі і регіоні	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	7
2.4	Розробляти заходи та робити пропозиції з підвищення рівня безпеки європейського політичного та економічного простору	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, іспит	5
2.5	Використовувати відповідний термінологічно-категоріальний апарат	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	7

Продовження таблиці

Код	Результат навчання	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
2.6	Давати критичну оцінку заходам і подіям, пов'язаних з європейською безпекою	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	7
2.7	Робити сценарії розвитку європейського безпекового простору у середньо- та довгостроковій перспективі	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	5
	КОМУНІКАЦІЯ:			
3.1	Використовувати інформаційні інтернет-ресурси у тому числі іноземні джерела при проведенні самостійних досліджень і презентації їх результатів у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій тощо	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	3
3.2	Презентувати результати проведених досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій тощо	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	3
3.3	Вести полеміку стосовно питань підвищення рівня безпеки в європейському регіоні	Семінари, самостійна робота	Дискусії	3

Закінчення таблиці

Код	Результат навчання	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
	АВТОНОМНІСТЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:			
4.1	Самостійно шукати та критично опрацьовувати теоретичну й наукову літературу щодо концептуальних засад і концептуальних основ забезпечення безпеки, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, іспит	3
4.2	Вирішувати самостійно комплексні завдання, пов'язанні із забезпеченням європейської безпеки та реалізацією національних інтересів	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження	3
4.3	Нести відповідальність за достовірність та політико-ідеологічну незаангажованість при проведені досліджень щодо забезпечення європейської безпеки	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	3

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ ІЗ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	**Результати навчання дисципліни**											
	1.1	**1.2**	**1.3**	**1.4**	**1.5**	**1.6**	**1.7**	**2.1**	**2.2**	**2.3**	**2.4**	**2.5**
ПРН-3. Вміти за допомогою абстрактного мислення, аналізу та синтезу оцінювати результати професійної діяльності та забезпечувати її якість, бути критичним й самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН-10. Вміти аналізувати виклики й загрози національній безпеці за напрямами професійної діяльності та синтезувати інформацію щодо розроблення і реалізації стратегій у визначальних сферах національної безпеки (політичній, економічній, соціальній, гуманітарній)								+	+	+	+	+

Продовження таблиці

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни											
	1.1	**1.2**	**1.3**	**1.4**	**1.5**	**1.6**	**1.7**	**2.1**	**2.2**	**2.3**	**2.4**	**2.5**
ПЕР-14. Вміти читати й розуміти фахову іншомовну літературу, використовуючи її у соціальній і професійній сферах, а також демонструвати культуру мислення та виявляти навички щодо організації культурного діалогу з іноземними партнерами на рівні, необхідному для професійної діяльності	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН-16. Використовувати у професійній діяльності окремі елементи механізму впливу та взаємодії у процесі забезпечення окремих складових національної безпеки	+					+		+	+	+	+	+
ПРН-21. Вміти оцінювати вплив глобальних проблем і трансформацій геополітичного й геоекономічного		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Продовження таблиці

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни											
	1.1	**1.2**	**1.3**	**1.4**	**1.5**	**1.6**	**1.7**	**2.1**	**2.2**	**2.3**	**2.4**	**2.5**
простору на національну безпеку, здійснювати моніторинг зовнішньої та внутрішньої політики держави у контексті забезпечення національної безпеки та готувати пропозиції щодо підвищення її ефективності												

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ *(ПРОДОВЖЕННЯ)*

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни							
	2.6	**2.7**	**3.1**	**3.2**	**3.3**	**4.1**	**4.2**	**4.3**
ПРН-3. Вміти за допомогою абстрактного мислення, аналізу та синтезу оцінювати результати професійної діяльності та забезпечувати її якість, бути критичним й самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань	+	+	+			+	+	+
ПРН-10. Вміти аналізувати виклики й загрози національній безпеці за напрямами професійної діяльності та синтезувати інформацію щодо розроблення	+	+	+	+	+	+	+	

Закінчення таблиці

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни							
	2.6	**2.7**	**3.1**	**3.2**	**3.3**	**4.1**	**4.2**	**4.3**
і реалізації стратегій у визначальних сферах національної безпеки (політичній, економічній, соціальній, гуманітарній)								
ПЕР-14. Вміти читати й розуміти фахову іншомовну літературу, використовуючи її у соціальній і професійній сферах, а також демонструвати культуру мислення та виявляти навички щодо організації культурного діалогу з іноземними партнерами на рівні, необхідному для професійної діяльності	+	+	+	+		+	+	
ПРН-16. Використовувати у професійній діяльності окремі елементи механізму впливу та взаємодії у процесі забезпечення окремих складових національної безпеки	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН-21. Вміти оцінювати вплив глобальних проблем і трансформацій геополітичного й геоекономічного простору на національну безпеку, здійснювати моніторинг зовнішньої та внутрішньої політики держави у контексті забезпечення національної безпеки та готувати пропозиції щодо підвищення її ефективності	+	+	+	+	+	+	+	+

СХЕМА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Форми оцінювання здобувачів освіти:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема *оцінювання теоретичної підготовки* – результати навчання *(знання 1.1–1.3),* що складає 41 % від загальної оцінки за семестр та *оцінювання практичної підготовки* – результати навчання *(вміння 2.1–2.3; комунікація 3.1–3.2; автономія 4.1–4.4*), що складає 59 % загальної оцінки за семестр.

- *Семестрове оцінювання (MAX – **60** балів / MIN – **36** балів):*

1) виконання семінарських занять - мах. **40** балів / min. **24** бали;

2) контрольні роботи – мах. **10** балів / min. **6** балів (дві модульні контрольні роботи);

3) індивідуальна самостійна робота (реферат) – мах. **10** балів / min. **6** балів.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

- *Підсумкове оцінювання.*

Підсумковий контроль здійснюється у формі письмової контрольної роботи, яка оцінюється максимум у **40** балів та проводиться на одному з останніх семінарських занять з дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни здобувачу освіти виставляється за результатами роботи протягом семестру як сума балів, отриманих впродовж навчального семестру, включаючи бали, отримані за виконання самостійної роботи та підсумкової контрольної роботи.

Іспит виставляється за результатами роботи здобувача освіти впродовж усього семестру.

	Семестрова кількість балів	**Підсумкова контрольна робота**	**Підсумкова оцінка**
Мінімум	*36*	*24*	*60*
Максимум	**60**	**40**	**100**

Організація оцінювання:

Семестрове оцінювання таких видів робіт, як: дискусії, опитування, розв'язування задач, тестування, контрольні роботи здійснюються під час занять, які відбуваються за розкладом.

Самостійна робота здобувача освіти полягає в систематичному опрацюванні нормативно – законодавчих актів та звітів про оцінку рівня нормативно-правового забезпечення експортного контролю в Україні. Засвоєний матеріал підлягає перевірці на кожному семінарському занятті у формі усного опитування. Крім того, результати самостійного опрацювання матеріалу перевіряються у вигляді коротких письмових робіт, кожна з яких оцінюється максимум у **5** балів.

Відпрацювання пропущених занять здійснюється шляхом виконання здобувачем освіти додаткових розрахункових завдань з дисципліни.

***** У випадку виникнення додаткових питань та складних ситуацій під час навчального процесу, їх вирішення здійснюється з посиланням на засади Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90–100
Добре / Good	75–89
Задовільно / Satisfactory	60–74
Незадовільно з можливістю повторного складання / Fail	0–59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семі-нари	самостійна робота
ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 1. «Безпековий вимір трансформацій європейського політичного простору»				
1	**Тема 1.** Фактори та чинники впливу на стабільність європейського політичного простору	2	2	3
2	**Тема 2.** Процеси трансформації політичного простору Європи в сучасних умовах	2	2	3
3	**Тема 3.** Трансформації європейської системи безпеки в контексті зовнішнього політичного курсу провідних країн та наддержавних інституцій	2	2	3
4	**Тема 4.** Стратегічні підходи ЄС до захисту демократії і підтримки цінностей	2	2	3
	Модульний контроль 1		1	4
ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 2. «Безпековий вимір трансформацій європейського економічного простору»				
5	**Тема 5.** Ключові аспекти безпекового виміру економічного простору	2	2	3
6	**Тема 6.** Концептуальні підходи забезпечення сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи	2	2	3
7	**Тема 7.** План дій, ініціативи ЄС по зміцненню суспільства, соціальної моделі	2	2	3
8	**Тема 8.** Європейські програми на розвиток оборонного, економічного та науково-технологічного секторів	2	2	3
	Модульний контроль 2		1	4
	Індивідуальна самостійна робота (реферат)			10
	Іспит (письмовий екзамен)			8
	ВСЬОГО	**16**	**18**	**56**

Загальний обсяг – 90 год, включно:
Лекції – 16 год.
Семінари – 18 год.
Самостійна робота – 56 год.

РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ

Структура навчальної дисципліни. У навчальній дисципліні передбачено дві змістових частини. Перша частина присвячена безпековому виміру трансформацій європейського політичного простору. Друга частина – безпековому виміру трансформацій європейського економічного простору. Завершується дисципліна іспитом у формі письмової підсумкової роботи.

ПРОГРАМА КУРСУ

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 1. Безпековий вимір трансформацій європейського політичного простору

Тема 1. Фактори та чинники впливу на стабільність європейського політичного простору

Основні підходи до визначення поняття «політичний простір»; співвідношення понять «фактор», «чинник» та «умови» безпекового виміру; сутність Європейської політичної спільноти; фактор впливу політики російської федерації, США на стабільність в Європі; пріоритетні завдання ЄС із забезпечення політичної стабільності.

Тема 2. Процеси трансформації політичного простору Європи в сучасних умовах

Вплив російської агресії проти України на безпековий стан в Європі; сутність й напрями трансформаційних процесів в європейському політичному просторі в контексті безпеки та оборони.

Тема 3. Трансформації європейської системи безпеки в контексті зовнішнього політичного курсу провідних країн та наддержавних інституцій

Мета, засади і принципи спільної стратегії ЄС у галузі безпеки та оборони, Європейської оборони – готовність до 2030 року, Європейської політики кіберзахисту. Основні положення Стратегії національної безпеки ФРН 2023 року.

Тема 4. Стратегічні підходи ЄС до захисту демократії і підтримки цінностей

Основні засади Європейського щиту демократії. Концептуальні підходи європейського наддержавного інституту в Стратегії ЄС для громадянського суспільства. Політичні орієнтири Європейської Комісії на середньострокову перспективу.

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 2. Безпековий вимір трансформацій європейського економічного простору

Тема 5. Ключові аспекти безпекового виміру економічного простору

Явище економічного простору; умови, причини й чинники виникнення Європейського економічного простору; основні стратегічні підходи європейських інституцій до економічної безпеки; сучасні тенденції посилення безпеки економічного простору Європи.

Тема 6. Концептуальні підходи забезпечення сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи

Поняття конкурентоспроможності Європи, формування стратегічного курсу на досягнення конкурентоспроможного стану, основні підходи ЄС із забезпечення умов процвітання та економічної стабільності.

Тема 7. План дій, ініціативи ЄС по зміцненню суспільства, соціальної моделі

Проблематика стійкості, відновлення і відбудови європейського економічного простору як один із глобальних викликів сучасності; забезпечення стабільності європейського простору у контексті підтримки України; плани й ініціативи європейських наддержавних інститутів

та інституцій у напрямі розвитку східного партнерства як запорука зміцнення суспільства, соціальної моделі.

Тема 8. Європейські програми на розвиток оборонного, економічного та науково-технологічного секторів

Зміст, сутність, спрямованість, ключові положення європейських програм на зміцнення європейського економічного простору, місце і роль України у формуванні нових підходів європейських наддержавних інститутів й інституцій в забезпеченні сталого і безпечного розвитку економічної екосистеми Європи.

ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 1. Безпековий вимір трансформацій європейського політичного простору

Лекція 1. Фактори та чинники впливу на стабільність європейського політичного простору

Мета: розкрити прояви феномену «фактор», «чинник, «умови» та їх узагальнення; сутність політики рф та США на сучасному етапі по відношенню до Європейського Союзу та країн-членів.

План:

1. Основні поняття: фактор, чинник, умова, політичний простір.
2. Європейська політична спільнота.
3. Фактор впливу політики рф відносно Європи.
4. Вектор європейського зовнішньополітичного курсу США в контексті Стратегії національної безпеки від 2025 року.
5. Пріоритети Євросоюзу із забезпечення стабільності європейського політичного простору.

Лекція 2. Процеси трансформації політичного простору Європи в сучасних умовах

Мета: розглянути основні фактори впливу російської агресії проти України на європейський політичний простір, сутність й напрями трансформаційних в європейському політичному просторі в контексті безпеки та оборони.

План:

1. Фактор російської агресії в Україні як ключовий чинник трансформації в європейському регіоні.
2. Трансформація Спільної політики безпеки та оборони Євросоюзу.
3. Політика згуртованості Євросоюзу.

Лекція 3. Трансформації європейської системи безпеки в контексті зовнішнього політичного курсу провідних країн та наддержавних інституцій

Мета: розглянути ключові чинники впливу зовнішнього політичного курсу провідних країн на трансформацію європейської системи безпеки.

План:

1. Спільна стратегія ЄС у галузі безпеки та оборони «Стратегічний компас».
2. Біла Книга для Європейської оборони – готовність до 2030 року (Біла Книга).
3. Європейська політика кіберзахисту 2025 року.
4. Стратегія національної безпеки ФРН 2023 року – «Міцність. Стійкість. Сталість. Інтегрована безпека для Німеччини».

Лекція 4. Стратегічні підходи ЄС до захисту демократії і підтримки цінностей

Мета: ознайомити з основними засадами і концептуальними підходами європейських інституцій з формулювання політики демократії, стратегією розвитку громадянського суспільства, політичними орієнтирами на середньострокову перспективу.

План:

1. Європейський щит демократії.
2. Стратегія Європейського Союзу для громадянського суспільства.
3. Політичні Рекомендації Європейської Комісії на період 2024–2029 років.

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 2. Безпековий вимір трансформацій європейського економічного простору

Лекція 5. Ключові аспекти безпекового виміру економічного простору

Мета: розглянути явище економічного простору, дослідити умови, причини й чинники виникнення Європейського економічного простору, вивчити основні стратегічні підходи європейських інституцій до економічної безпеки, визначити сучасні тенденції посилення безпеки економічного простору Європи.

План:

1. Європейський економічний простір.
2. Стратегія Європейської економічної безпеки 2023.
3. Тенденції посилення безпеки економічного простору Європи.

Лекція 6. Концептуальні підходи забезпечення сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи

Мета: розкрити основні критерії конкурентоспроможності Європи, дослідити перспективи їх досягнення та основні стратегічні підходи ЄС із забезпечення сталого і безпечного стану економічного простору.

План:

1. Майбутнє конкурентоспроможності Європи.
2. Новий план для сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи на період 2024–2029 років.
3. Угода ЄС про чисту промисловість (2025 рік).
4. Компас конкурентоспроможності (2025 рік).

Лекція 7. План дій, ініціативи ЄС по зміцненню суспільства, соціальної моделі

Мета: розкрити суть і значення планів та ініціатив європейських наддержавних інститутів й інституцій у напрямі зміцнення суспільства, соціальної моделі, проаналізувати сучасні підходи із розширення східного партнерства між країнами-членами Євросоюзу, а також відносно України.

План:

1. «Стійкість. Відновлення. Відбудова» на 2023–2026 роки. План дій РЄ для України.
2. Ukraine Facility 2024–2027. План України.
3. «Східне партнерство». Ініціатива ЄС.

Лекція 8. Європейські програми на розвиток оборонного, економічного та науково-технологічного секторів

Мета: розглянути зміст, сутність, спрямованість, ключові положення європейських програм на зміцнення європейського економічного простору, місце і роль України у формуванні нових підходів європейських наддержавних інститутів й інституцій в забезпеченні сталого і безпечного розвитку економічної екосистеми Європи.

План:

1. Програма про закупівлю американської зброї в Україну коштом європейських країн (PURL).
2. Європейська програма оборонної промисловості (EDIP).
3. Програма SAFE.
4. Програма ЄС «Горизонт Європа».
5. Програма надзвичайних прискорених доходів (ERA Loans).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Планування занять відбувається згідно з вимогами навчального плану підготовки здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Урядування у сфері національної безпеки».

Семінарське заняття – навчальне заняття у формі колективного обговорення наперед визначених викладачем питань, доповідей, рефератів, завдань, есе тощо. Воно спрямовано на поглиблення та систематизацію знань здобувачів освіти, організацію та підвищення рівня автономності їх самостійної пізнавальної діяльності, формування оціночних суджень. На кожному семінарському занятті викладач оцінює якість виконання здобувачами освіти завдань, їх виступи, активність, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Як правило, семінарські заняття проводять з однією академічною групою. У випадку незначної кількості здобувачів освіти в академічних групах допускається зведення на семінарському занятті двох і більше академічних груп (сукупна кількість у зведеній групі не має перевищувати 30 осіб).

Плануючи семінарські заняття з дисципліни, слід враховувати їх призначення:

– закріплення, поглиблення і розширення знань здобувачів освіти, отриманих під час лекцій;

– формування вміння постановки і рішення інтелектуальних завдань і проблем;

– удосконалення здібностей по аргументації здобувачами освіти своєї точки зору, а також по доведенню і спростуванню інших суджень;

– демонстрація здобувачами освіти досягнутого рівня теоретичної підготовки;

– формування вміння й навички самостійної роботи з різним джерелами (монографії, наукові статті, Інтернет-ресурси органів публічної влади тощо).

Завдання семінарського заняття:

Семінарські заняття виконують такі основні функції (відповідно формулюють дидактичні цілі заняття: навчальну, виховну і розвивальну):

– навчальну – поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінару;

– розвивальну – розвиток логічного мислення здобувачів освіти, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо;

– виховну – патріотичне виховання, виховання економічної, екологічної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо;

– діагностично-корекційну – контроль за якістю засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу, виявлення прогалин його засвоєнні та їх подолання.

Особливості семінару:

– активна участь самих здобувачів освіти у з’ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд;

– викладач надає здобувачам освіти можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування;

– така навчальна мета семінару вимагає, щоб здобувачі освіти були добре підготовлені до заняття;

– якщо здобувачі освіти не достатньою мірою підготовлені до заняття, то семінарське заняття проходить у формі бесіди (викладач задає питання, здобувачі освіти відповідають на них).

Структура семінарського заняття:

– організаційна частина – допомагає мобілізувати здобувачів освіти до навчання; активізувати їхню увагу; створити робочу атмосферу для проведення заняття; містить привітання викладача зі здобувачами освіти, виявлення відсутніх, перевірку підготовленості до заняття;

– мотивація та стимулювання навчальної діяльності – передбачає формування потреби вивчення конкретного навчального матеріалу, повідомлення теми, мети та завдань. Мотивації сприяє чітке усвідомлення його мети, що полягає у досягненні кінцевого, запланованого результату спільної діяльності викладача й здобувачів освіти;

– обговорення навчальних питань семінару – полягає в обговоренні й керуванні процесом розгляду основних питань семінару відповідно до обраного виду і методики його проведення. Викладач має подбати про поетапне обговорення, сприймання, розуміння, закріплення і застосування здобувачами освіти вивченої навчальної інформації;

– діагностика правильності засвоєння здобувачами освіти знань – допомагає викладачеві та здобувачам освіти з'ясувати причину нерозуміння певного елемента змісту навчальної інформації, невміння чи помилковості виконання інтелектуальної або практичної дії. Здійснюється за допомогою серії оперативних короткочасних контрольних робіт (письмових, графічних, практичних), усних фронтальних опитувань, тренінгу тощо), з використанням комп'ютерної техніки;

– підбиття підсумків заняття – передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття (аналіз того, що було розглянуто, мотивацію діяльності групи і окремих здобувачів освіти, оцінювання їхньої роботи);

– повідомлення завдань на наступне семінарське заняття – містить пояснення щодо змісту питань, які розглядатимуться на наступному семінарському занятті.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 1. Безпековий вимір трансформацій європейського політичного простору

Семінарське заняття 1. Фактори та чинники впливу на стабільність європейського політичного простору

План заняття

1. Основні поняття: фактор, чинник, умова., політичний простір.
2. Європейська політична спільнота.
3. Фактор впливу політики рф відносно Європи.
4. Вектор європейського зовнішньополітичного курсу США в контексті Стратегії національної безпеки від 2025 року.
5. Пріоритети Євросоюзу із забезпечення стабільності європейського політичного простору.

Навчальна мета: визначити прояви феномену «фактор», «чинник, «умови» та їх узагальнення; сутність політики рф і США на сучасному етапі по відношенню до Європейського Союзу та країн-членів.

Завдання 1. Проаналізуйте безпековий вимір Цілей сталого розвитку ООН як складової системи європейської безпеки в контексті політичного простору.

Завдання 2. Охарактеризуйте різницю в поняттях «фактор», «чинник», «умови» безпекового виміру. Наведіть приклади. Які основні відмінності?

Завдання 3. Які основні фактори впливу політики рф та США на систему європейської безпеки? Чим вони характеризуються?

Запитання для контролю знань:

1. Які основні Цілі сталого розвитку ООН для стабільності європейського політичного простору?
2. У чому полягає сутність, місія, принципи і склад Європейської політичної спільноти?
3. Які основні підсумки першого й останнього самітів Європейської політичної спільноти в порівнянні?
4. Які ключові положення Стратегії національної безпеки США 2025 року відносно Європи?
5. Які пріоритети в промові Президентки Єврокомісії «Про стан справ в Євросоюзі» 2026 р. стосовно забезпечення стабільності політичного простору?

Рекомендована література: а) 2, 3, 14, 15, 35, 36, 39–42, 53, 66, 71, 73, 74, 91–93; б) 1–38; в) 1–9; г) 1–10.

Семінарське заняття 2. Процеси трансформації політичного простору Європи в сучасних умовах

План заняття

1. Фактор російської агресії в Україні як ключовий чинник трансформації в європейському регіоні.
2. Трансформація Спільної політики безпеки та оборони Євросоюзу.
3. Політика згуртованості Євросоюзу.

Навчальна мета: обговорити основні фактори впливу російської агресії проти України на європейський політичний простір, сутність й напрями трансформаційних в європейському політичному просторі в контексті безпеки та оборони.

Завдання 1. Розкрийте сутність та зміст впливу агресії рф проти України на європейський політичний простір.

Завдання 2. Які трансформаційні процеси в Європі мають вирішальний вплив на стабільність політичного простору?

Завдання 3. У чому полягає політика згуртованості Євросоюзу?

Запитання для контролю знань:

1. Яку роль відіграють концепції регіональних утворень, зокрема, Міжмор'я, Люблінський трикутник, Бухарестська дев'ятка, Ініціатива трьох морів в забезпеченні політичної стабільності Європи?
2. Які ключові положення Спільної стратегії ЄС у галузі безпеки та оборони «Стратегічний компас»?
3. Зазначте принципи Програми постійного структурованого співробітництва (PESCO).
4. У чому полягає сутність Концепції стратегічної автономії ЄС?
5. Трансформація Політики згуртованості ЄС. Перспективи для України.

Рекомендована література: а) 1, 8, 16, 18, 24–26, 33, 35, 39, 40, 46; б) 1–38; в) 1–9; г) 1, 10.

Семінарське заняття 3. Трансформації європейської системи безпеки в контексті зовнішнього політичного курсу провідних країн та наддержавних інституцій

План заняття

1. Спільна стратегія ЄС у галузі безпеки та оборони «Стратегічний компас».
2. Біла Книга для Європейської оборони – готовність до 2030 року (Біла Книга).
3. Європейська політика кіберзахисту 2025 року.
4. Стратегія національної безпеки ФРН 2023 року – «Міцність. Стійкість. Сталість. Інтегрована безпека для Німеччини».

Навчальна мета: розглянути ключові чинники впливу зовнішнього політичного курсу провідних країн на трансформацію європейської системи безпеки.

Завдання 1. У чому полягають основні положення «Стратегічного компасу»?

Завдання 2. Які положення Європейської оборони – готовність до 2030 року в контексті політики стосовно України?

Завдання 3. Інноваційні складові безпекового сектору Європейської оборони.

Запитання для контролю знань:

1. Які основні засади Спільної стратегії ЄС у галузі безпеки та оборони «Стратегічний компас»?
2. Які базові принципи Європейської оборони – готовність до 2030 року?
3. Які основні положення Європейської політики кіберзахисту 2022 року?
4. Які ключові положення Європейської стратегії внутрішньої безпеки 2025 року?
5. У чому полягають основні зовнішньополітичні орієнтири Стратегії національної безпеки ФРН?

Рекомендована література: а) 2, 3, 39, 40, 46, 54, 55, 58, 60, 73, 76, 85, 86, 90, 94; б) 1–38; в) 1–9; г) 1–10.

Семінарське заняття 4. Стратегічні підходи ЄС до захисту демократії і підтримки цінностей

План заняття

1. Європейський щит демократії.

2. Стратегія Європейського Союзу для громадянського суспільства.

3. Політичні Рекомендації Європейської Комісії на період 2024–2029 років.

Навчальна мета: закріпити знання щодо основних засад і концептуальних підходів європейських інституцій з формулювання політики демократії, стратегії розвитку громадянського суспільства, політичних орієнтирів на середньострокову перспективу.

Завдання 1. Розкрийте сутність та визначте особливості Європейського щиту демократії.

Завдання 2. Які основні положення Стратегії ЄС для громадянського суспільства?

Завдання 3. У чому полягають ключові політичні Рекомендації ЄК на період 2024–2029 років?

Запитання для контролю знань:

1. Наведіть перелік ключових характеристик громадської участі відповідно до політичних Рекомендацій ЄК на період 2024–2029 років.

2. В чому суть програми ЄС «Громадяни, рівність, права та цінності»?

3. Які основні положення Кодексу поведінки щодо дезінформації ЄС (2025 рік)?

4. Які основні положення Кодексу практики щодо дезінформації ЄС (2022 рік)?

5. Які основні положення Програми ЄС стійкості медіа?

Рекомендована література: а) 3, 4, 38–40, 47, 49, 50, 57, 59, 64, 68, 70, 72, 84; б) 1–38; в) 1–9; г) 1–10.

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 2. Безпековий вимір трансформацій європейського економічного простору

Семінарське заняття 5. Ключові аспекти безпекового виміру економічного простору

План заняття

1. Європейський економічний простір.
2. Стратегія Європейської економічної безпеки 2023.
3. Тенденції посилення безпеки економічного простору Європи.

Навчальна мета: обговорити явище економічного простору, умови, причини й чинники виникнення Європейського економічного простору,

основні стратегічні підходи європейських інституцій до економічної безпеки, сучасні тенденції посилення безпеки економічного простору Європи.

Завдання 1. Охарактеризуйте явище економічного простору в цілому та Європейського економічного простору зокрема.

Завдання 2. Визначте основні стратегічні підходи до забезпечення економічної безпеки Європи.

Завдання 3. Наведіть декілька сучасних тенденцій посилення економічної безпеки Європи.

Запитання для контролю знань:

1. Які особливості Європейського економічного простору?
2. У чому полягають пріоритети Стратегії Європейської економічної безпеки 2023?
3. Які особливості нових механізмів і підходів в рамках Стратегії Європейської економічної безпеки 2023?
4. Які особливості забезпечення безпеки торгівлі, економіки, інвестицій в контексті Європейської економічної безпеки 2023?
5. Надайте характеристику загальних тенденцій посилення Європейською Комісією стійкості системи економічної безпеки Європи.

Рекомендована література: а) 35, 39, 40, 52, 56, 61, 62; б) 1–38; в) 1–9; г) 1–10.

Семінарське заняття 6. Концептуальні підходи забезпечення сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи

План заняття

1. Майбутнє конкурентоспроможності Європи.
2. Новий план для сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи на період 2024–2029 роки.
3. Угода ЄС про чисту промисловість (2025 рік).
4. Компас конкурентоспроможності (2025 рік).

Навчальна мета: формування системи знань про основні критерії конкурентоспроможності Європи, перспективи їх досягнення та стратегічні підходи ЄС із забезпечення сталого і безпечного стану економічного простору.

Завдання 1. Проаналізуйте стан конкурентоспроможності Європи у контексті «виклики – шляхи їх подолання».

Завдання 2. Охарактеризуйте стратегічні підходи ЄС у плануванні сталого процвітання та забезпечення конкурентоспроможності у середньостроковій перспективі.

Завдання 3. Які існують стратегічні програми ЄС із забезпечення конкурентоспроможності, сталого і безпечного стану економічного простору?

Запитання для контролю знань:

1. Які основні висновки Звіту про майбутнє конкурентоспроможності Європи 2024 року?
2. У чому полягає новий План для сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи у середньостроковий перспективі?
3. Які ключові елементи Угоди ЄС про чисту промисловість?
4. У чому сутність необхідних умов досягнення конкурентоспроможності Європи?
5. Які основні і додаткові заходи Компасу конкурентоспроможності Європи (2025 рік)?

Рекомендована література: а) 9, 17, 39, 40, 44, 45, 48, 51, 67, 77, 84, 88, 89; б) 1–38; в) 1–9; г) 1–10.

Семінарське заняття 7. План дій, ініціативи ЄС по зміцненню суспільства, соціальної моделі

План заняття

1. «Стійкість. Відновлення. Відбудова» на 2023–2026 роки. План дій РЄ для України.
2. Ukraine Facility 2024–2027. План України.
3. «Східне партнерство». Ініціатива ЄС.

Навчальна мета: проаналізувати суть і значення планів та ініціатив європейських наддержавних інститутів й інституцій у напрямі зміцнення суспільства, соціальної моделі, сучасні підходи із розширення східного партнерства між країнами-членами Євросоюзу, а також відносно України.

Завдання 1. Проаналізуйте проблематику забезпечення стійкості, відновлення і відбудови європейського економічного простору.

Завдання 2. Дайте оцінку перспективам реалізації Пану дій Ради Європи на 2023–2026 роки.

Завдання 3. Наведіть ключові положення Плану України та визначте основні індикатори по його виконанню.

Запитання для контролю знань:

1. Яка структура, пріоритети, цілі, заходи Плану дій Ради Європи «Стійкість. Відновлення. Відбудова» на 2023–2026 роки?
2. У чому полягає сутність «принципів Лугано», їх перелік і сутність?
3. Які цілі Плану для Ukraine Facility (Плану України), зобов'язання України?
4. Які ключові принципи ініціативи «Східне партнерство»?
5. У чому полягає сутність, основні положення, напрями Комунікації ЄС оновленої Європейської політики сусідства?

Рекомендована література: а) 5–7, 13, 19–23, 27–29, 32, 34, 39, 40, 75; б) 1–38; в) 1–9; г) 1–10.

Семінарське заняття 8. Європейські програми на розвиток оборонного, економічного та науково-технологічного секторів

План заняття

1. Програма про закупівлю американської зброї в Україну коштом європейських країн (PURL).
2. Європейська програма оборонної промисловості (EDIP).
3. Програма SAFE.
4. Програма ЄС «Горизонт Європа».
5. Програма надзвичайних прискорених доходів (ERA Loans).

Навчальна мета: закріпити знання про зміст, сутність, спрямованість, ключові положення європейських програм на зміцнення європейського економічного простору, місце і роль України у формуванні нових підходів європейських наддержавних інститутів й інституцій в забезпеченні сталого і безпечного розвитку економічної екосистеми Європи.

Завдання 1. Проаналізуйте й дайте загальну характеристику сучасних програм Євросоюзу у напрямі зміцнення і розвитку оборонного, економічного та науково-технологічного секторів економіки.

Завдання 2. Ключові положення програм на оборонні потреби України.

Завдання 3. Характеристики програм на розвиток економічного й науково-технологічного партнерства між країнами-членами Євросоюзу та Україною.

Запитання для контролю знань:

1. Яке значення має Програма PURLE для покриття оборонних потреб України?

2. У чому полягає сутність Європейської програми оборонної промисловості?

3. Які ключові положення і механізми реалізації програми SAFE?

4. Які цілі програми ЄС «Горизонт Європа»?

5. Які особливості програми надзвичайних прискорених доходів (ERA Loans)?

Рекомендована література: а) 10–12, 30, 37, 39, 40, 65, 78, 82; б) 1–38; в) 1–9; г) 1–10.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна самостійна робота з дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» виконується у формі реферату. Зазначена робота оформлюється відповідно до вимог Навчально-методичного посібника до написання кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр», курсових робіт, аналітичних записок, есе та рефератів (уклад.: Г. П. Ситник, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел, 2023. 100 с.). Підготовлений реферат підлягає публічному захисту, який супроводжується виступом на 5–7 хвилин.

Перелік тем для індивідуальної самостійної роботи

1. Цілі сталого розвитку ООН для стабільності Європи.
2. Європейська політична спільнота.
3. Порівняльний аналіз результатів самітів Європейської політичної спільноти.
4. Стратегія національної безпеки США 2025 року відносно Європи.
5. Порівняння стратегій національної безпеки США від 2025 та 2022 років. Європейський контекст.
6. Ключові положення Промови Президентки Єврокомісії «Про стан справ в Євросоюзі» (2025 рік) відносно співробітництва з Україною.
7. Концепції Міжмор'я, Люблінський трикутник, Бухарестська дев'ятка й Ініціатива трьох морів в контексті безпеки політичного та економічного простору Європи.
8. Ключові аспекти стратегії ЄС «Стратегічний компас».
9. Програма постійного структурованого співробітництва (PESCO).

10. Концепція стратегічної автономії ЄС.
11. Політика згуртованості ЄС. Перспективи для України.
12. Європейська оборона – готовність до 2030 року.
13. Європейська стратегія внутрішньої безпеки 2025 року.
14. Стратегія національної безпеки ФРН 2023 року.
15. Основні засади Кодексу поведінки щодо дезінформації ЄС 2025 року та Кодексу практики щодо дезінформації ЄС 2022 року.
16. Нові механізми і підходи в рамках Стратегії Європейської економічної безпеки 2023 року.
17. Звіт про майбутнє конкурентоспроможності Європи 2024 року.
18. Новий План для сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи на 2024–2029 роки.
19. Завдання і механізми реалізації Угоди ЄС про чисту промисловість.
20. Компас конкурентоспроможності Європи 2025 року.
21. План дій Ради Європи «Стійкість. Відновлення. Відбудова» на 2023–2026 роки.
22. «Принципи Лугано», перелік, сутність.
23. План для Ukraine Facility. Механізми реалізації.
24. Ініціатива «Східне партнерство». Завдання та стан реалізації.
25. Комунікація ЄС оновленої Європейської політики сусідства.
26. Програм PURLE. Показники реалізації.
27. Європейська програма оборонної промисловості. Перспективи для України.
28. Програма SAFE. Пріоритети для України.
29. Програма ЄС «Горизонт Європа». Участь України.
30. Реалізація Програми надзвичайних прискорених доходів (ERA Loans) для України.

ЗАВДАННЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ

з дисципліни: «Безпековий вимір трансформацій
європейського політико-економічного простору»

(Змістовна частина 1.
Безпековий вимір трансформацій європейського політичного простору)

спеціальність 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»
освітньо-професійна програма: «Урядування у сфері національної безпеки» освітній рівень - перший (бакалаврський)

Варіант 1

1. Цілі сталого розвитку ООН для стабільності європейського політичного простору.
2. Ключові положення Стратегії національної безпеки США 2025 року відносно Європи.

_____ _____

(дата) (прізвище, ініціали)

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Освітній рівень – бакалавр
Галузь знань – 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»
Спеціальність – 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»
Освітньо-професійна програма – «Урядування у сфері національної безпеки»
Семестр 6
Навчальна дисципліна – Безпековий вимір трансформацій європейського політико-економічного простору

Критерії оцінювання: Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою: мін. 12 та макс. 20 балів, що в загальному підсумку дає: мін. 24 та макс. 40 балів за іспит, тобто для отримання позитивної оцінки, оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Політика згуртованості ЄС. Перспективи для України.
2. Сутність «принципів Лугано», перелік.

Затверджено на засіданні кафедри глобальної та національної безпеки, протокол № 1 від 31.08.2026 р.

Екзаменатор доц. Володимир БОНДАР

Завідувач кафедри
глобальної та національної безпеки проф. Григорій СИТНИК

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Цілі сталого розвитку ООН – досягнення стабільності в Європі.
2. Європейська політична спільнота.
3. Стратегія національної безпеки США 2025 року відносно Європи.
4. Промова Президентки Єврокомісії «Про стан справ в Євросоюзі» (2026 рік).
5. Концепції регіональних утворень – Міжмор'я, Люблінський трикутник, Бухарестська дев'ятка, Трьох морів – в забезпеченні стабільності Європи.
6. Спільна стратегія ЄС у галузі безпеки та оборони «Стратегічний компас».
7. Програма постійного структурованого співробітництва (PESCO).
8. Концепція стратегічної автономії ЄС.
9. Політика згуртованості ЄС. Перспективи для України.
10. Європейська оборона – готовність до 2030 року.
11. Європейська політика кіберзахисту 2022 року.
12. Європейська стратегії внутрішньої безпеки 2025 року.
13. Стратегія національної безпеки ФРН 2023 року.
14. Громадська участь відповідно до політичних Рекомендацій ЄК на 2024–2029 роки.
15. Програма ЄС «Громадяни, рівність, права та цінності».
16. Кодекс поведінки щодо дезінформації ЄС 2025 року.
17. Кодекс практики щодо дезінформації ЄС 2022 року.
18. Програма ЄС стійкості медіа.
19. Особливості Європейського економічного простору.
20. Стратегія Європейської економічної безпеки 2023 року.
21. Нові механізми і підходи в рамках Стратегії Європейської економічної безпеки 2023 року.
22. Особливості забезпечення безпеки торгівлі, економіки, інвестицій в контексті Європейської економічної безпеки 2023 року.
23. Характеристика загальних тенденцій посилення Європейською Комісією стійкості системи економічної безпеки Європи.
24. Звіт про майбутнє конкурентоспроможності Європи 2024 року.
25. Новий План для сталого процвітання та конкурентоспроможності Європи на 2024–2029 роки.
26. Угода ЄС про чисту промисловість.

27. Компас конкурентоспроможності Європи 2025 року.
28. План дій Ради Європи «Стійкість. Відновлення. Відбудова» на 2023–2026 роки.
29. Сутність «принципів Лугано», перелік, сутність.
30. План для Ukraine Facility.
31. Ініціатива «Східне партнерство».
32. Комунікація ЄС оновленої Європейської політики сусідства.
33. Програма PURLE.
34. Європейська програма оборонної промисловості.
35. Програма SAFE.
36. Програма ЄС «Горизонт Європа».
37. Програма надзвичайних прискорених доходів (ERA Loans).

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

А́ктор міжнародних відносин – будь-який суб'єкт міжнародного права (держава або країна, група держав або країн, різнопланові міжнародні організації, корпорації, спілки, соціальні об'єднання, етнополітичні рухи тощо). Домінуючим суб'єктом або А. М. В. є держави, проте ними можуть бути й різноманітні організації (урядові й неурядові міжнародні організації, транснаціональні корпорації, національно-визвольні, сепаратистські та іредентистські рухи, мафіозні та корумповані структури, терористичні організації тощо) та окремих особи, що представляють їх (президент, прем'єр-міністр, міністр закордонних справ, глава дипломатичного представництва, представник ділових кіл, фірм та ін. особи, які представляють державні інтереси або працюють від імені держави).

Архітектура системи безпеки – 1) концепція органічного взаємозв'язку усієї сукупності структурних елементів національної безпеки, включаючи ідеологію, зовнішньополітичні пріоритети її розвитку, засоби та фактори підтримання її національної безпеки, нормативно-правову базу, кібернетичну модель забезпечення функціонування системи національної безпеки тощо; 2) система забезпечення національної безпеки держави, яка базується на основних структурних компонентах її формування, за допомогою якої створюється необхідні умови нормального функціонування всіх важливих сфер життєдіяльності держави відповідно до її конституційних положень, основних національних інтересів, а також зовнішньополітичної стратегії. А. С. Б. виражає інтереси нації, слугує необхідним середовищем для втілення національної ідеї. А. С. Б. виражає потребу функціонування системи національної безпеки відповідно до її мети призначення, функцій, структури, матеріальних та законодавчих можливостей, доцільності та значимості для підтримання суверенітету будь якої країни. Головна мета створення А. С. Б. – забезпечення конституційних гарантій підтримання безпеки держави та її суверенітету та інших потреб суспільства у розвиткові.

Асиметричні загрози – різноманітність внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних та суб'єктивних суперечностей суспільного розвитку у середовищі функціонування безпекового об'єкта, які не є адекватними рівню готовності суб'єкта щодо управління загрозами. Наприклад,

державі, яка володіє ядерною зброєю можуть загрожувати терористичні структури, які озброєні автоматичною зброєю тощо.

Атрактивна система безпеки – 1) здатність безпекової структури зменшувати рівень ентропії її станів; 2) стійкий кінцевий стан розвитку системи безпеки на певному етапі її еволюційного розвитку; 3) сталий стан системи безпеки країни, який спричинений різними початковими умовами її формування.

Баланс безпеки – 1) забезпечення реальної системи національної безпеки за рахунок наявних компонентів її розвитку (військових, економічних, соціально-демографічних, ресурсно-господарчих, науково-технічних, наявності потужної зброї, значній чисельності війська та його модернізації, укладених двосторонніх та багатосторонніх безпекових договорів, угод, тощо) на противагу наявним загрозам; 2) рівновага військових та невійськових чинників формування системи національної безпеки держави.

Безпека глобальна – 1) вид безпеки для всього людства, тобто захист від загроз, викликів, небезпек, що породжують глобальні проблеми безпеки; 2) це комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей та інституціональних структур, за яких кожній державі-члену світової спільноти забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію розвитку відповідно до принципів глобалізації.

Безпека держави – захищеність конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Безпека економічна – стан національної економіки, за якого зберігається економічна стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і задовольняються потреби та економічні інтереси особи, суспільства, держави; характеристика основних існуючих параметрів життєзабезпечення особи, суспільства, держави.

Безпекова політика – 1) національна безпекова політика – одна із форм державної політики у сфері підтримання її безпеки та суверенітету, система різнопрофільних заходів із метою забезпечення нормального функціонування важливих сфер життєдіяльності населення країни та її різноманітних структурних підрозділів; 2) міжнародна (колективна) безпекова політика – система міжнародної взаємодії, яка спрямована на збереження миру в регіоні та світі, захист колективних безпекових та національних інтересів держав-учасниць, що базується на комплексній співпраці в різних галузях забезпечення безпеки, а також

створення міжнародних безпекових організацій (ОБСЄ, НАТО та ін.) та узгодження спільної Б. П.

Виклики безпеки – 1) проблеми порушення функціонування нормального стану безпеки, які потребують негайного втручання з метою врегулювання або вирішення проблемної ситуації, що склалася; 2) складовий елемент загрози, разовий або багаторазовий (інколи повторний) збій функціонування системи безпеки будь-якого об'єкта (суб'єкта) функціонування; 3) суперечлива дія (протидія) суб'єктів міжнародної безпеки, котрі намагаються порушити баланс сил.

Військова доктрина – система офіційних поглядів і положень у конкретній державі (яка часто буває таємною і піддаються розголосу), що встановлюють порядок військового будівництва в країні, розглядають можливості підготовки держави та її збройних сил до можливої війни, до захисту своїх національних інтересів.

Генеральні директорати – головні адміністративні підрозділи Європейської Комісії. Вони виконують або забезпечують виконання країнами-членами політики ЄС, здійснюють управління виділенням коштів з бюджету на різні стратегічні напрямки.

Гімн Європи – слова твору Міллера «Ода радості», покладені на музику фіналу Дев'ятої симфонії Бетховена, виконується під час урочистих подій.

День Європи – від 1985 року за рішенням Європейської Ради країнами Євросоюзу відзначається день оголошення інтеграційного «Плану Шумана» – 9 травня.

Державна політика у сфері національної безпеки – це сукупність стратегічних і тактичних заходів, які приймаються державними органами з метою захисту національних інтересів, забезпечення територіальної цілісності та протидії загрозам національній безпеці; охоплює законодавчі ініціативи, оборонні програми, дипломатичні зусилля та соціальні проєкти.

Європейська адміністративна школа – місія її полягає у забезпеченні підготовки та можливостей для розвитку груп співробітників для роботи в інституціях ЄС .

Європейська асоціація вільної торгівлі – створена 1960 року для запобігання економічній дискримінації шляхом усунення торговельних бар'єрів. Після утворення 1994 року спільного Європейського

економічного простору та збільшення країн-членів ЄС її значення знизилось.

Європейська безпека – система міжнародних договорів між європейськими країнами та комплекс цілеспрямованих заходів, які здійснюються усіма зацікавленими державами європейського регіону з метою захисту колективних та національних інтересів, підтримання миру, недопущення війни та вирішення конфліктів, а також для нейтралізації внутрішніх та зовнішніх загроз у всіх сферах суспільного життя та розв'язання поточних безпекових питань. Проблемами Є. Б. займаються такі міжнародні організації як ОБСЄ, ЗЕС, НАТО, ООН та ін. У межах міждержавного інтеграційного об'єднання ЄС функціонує система спільної безпеки країн-учасниць цієї спільноти.

Європейська грошова одиниця – грошова одиниця Екю запроваджена в 1979 році як центральний елемент Європейської монетарної системи з метою підтримки механізму обмінних курсів. В її основу було покладено зважений кошик валют. З 1 січня 1999 року запроваджено євро за курсом 1 екю = 1 євро. Назву євро було узгоджено 15, 16 грудня 1995 року на Мадридському саміті.

Європейська Комісія – унікальна інституція ЄС, яка не має аналогів у національних системах урядування. Вона є виконавчим органом, що несе відповідальність за вироблення законодавчих ініціатив, реалізацію рішень та дотримання договорів Союзу.

Європейська Конституція – правовий акт, який досі не ухвалений, дискусії щодо доцільності створення Євроконституції тривають у Європарламенті. Європейська Конституція стала б кінцевою ланкою європейської інтеграції, увінчала б багаторічні зусилля, спрямовані на утвердження Євросоюзу.

Європейська монетарна (валютна) система – запроваджена 1979 року, об'єднала валюти держав-учасниць через механізм валютних курсів, який мав згладжувати коливання курсів, початковий етап економічного та монетарного союзу.

Європейська Рада – інституція ЄС, що передбачає регулярні зустрічі глав держав та урядів країн Європейського Союзу. Згідно з Лісабонським договором Європейська Рада офіційно набула статусу інституції Європейського Союзу і є структурою, відокремленою від Ради Міністрів ЄС.

Європейська служба зовнішньої дії – мета її полягає в наданні допомоги Високому представникові здійснювати політику, передбачену його мандатом, у розвиткові та координуванні зовнішньої політики ЄС, послідовному й ефективному поширенні європейських цінностей та інтересів в усьому світі.

Європейське Економічне Співтовариство – засноване 1957 року з метою створення спільного ринку. Після 1967 року цей термін також часто вживався, коли йшлося про спільну діяльність ЄС. Згідно з Угодою про Європейський Союз назву було змінено на Європейське Співтовариство.

Європейське космічне агентство – засноване 1975 року з метою координації космічних досліджень та технологій в мирних цілях.

Європейське співтовариство вугілля і сталі – засноване 1951 року з метою формування спільного ринку вугілля і сталі. Перша європейська організація, створена за наднаціональним принципом і наділена значними повноваженнями щодо національних урядів та підприємств.

Європейське співтовариство з атомної енергії – засноване Римською угодою об'єднання сприяє розвиткові та дослідженням атомної енергетики, створенню спільного ринку ядерного пального, контролю за ядерними виробництвами і розвитку атомних технологій в мирних цілях в рамках єдиних стандартів безпеки, а також з метою широкого комерційного використання атомного палива та енергії.

Європейське управління боротьби з наркотиками – створене в 1994 році з метою сприяння контролю за незаконними операціями з наркотичними речовинами.

Європейське управління відбору персоналу – відповідає за підбір персоналу для роботи в установах Європейського Союзу (Європейський парламент, Рада Європи, Європейська комісія, Європейський суд, Рахункова палата, Економічний і соціальний комітет, Комітету регіонів і Європейський омбудсмен). Кожна установа отримує повний доступ до набору співробітників з резерву кандидатів, відібраних EPSO.

Європейський Банк Реконструкції та Розвитку – міжнародний фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки. Створений в 1991 році (штаб-квартира в Лондоні).

Європейський економічний простір – Угода 1991 року між ЄС та Європейською Асоціацією вільної торгівлі про створення об'єднаної зони вільної торгівлі в усіх галузях крім сільського господарства. Нині – це спільний ринок товарів, послуг, капіталів та робочої сили, не обмежений державними кордонами.

Європейський Інвестиційний банк – державна фінансово-кредитна установа Європейського Союзу що функціонує для фінансування розвитку відсталих європейських регіонів у формі довготермінових кредитів. Створений у 1958 році з метою надання кредитів для спорудження і реконструкції об'єктів, які становлять інтерес для країн ЄС та асоційованих держав. Статутний капітал формується із внесків країн-учасниць й становить 163,7 млрд євро.

Європейський Інвестиційний Фонд – ініціатива 1992 року, покликана сприяти заходам боротьби з економічною депресією шляхом фінансування транснаціональних проєктів у сфері інфраструктури.

Європейський інспектор захисту даних – має забезпечувати право громадян на таємницю приватних даних, якими оперують інституції та установи ЄС. Інспектора з захисту даних та його помічника призначають Європейський Парламент і Рада ЄС на п'ять років з правом подовження мандату.

Європейський омбудсмен – посада, запроваджена Договором про Європейський Союз. Уповноважений приймати скарги від громадян Союзу, фізичних чи юридичних осіб, резидентів держав-членів на незадовільну діяльності інституцій або установ Спільноти. У відповідь на скаргу, або за власною ініціативою, європейський омбудсмен проводить розслідування. Інституції ЄС зобов'язані надавати йому будь-яку інформацію і доступ до відповідних документів. Виявивши факти порушень, він сповіщає установу, про яку йдеться, і надсилає їй свої рекомендації. Установа-адресат має три місяці на те, щоб дати докладну відповідь, після чого омбудсмен направляє остаточний звіт Європейському Парламентові та відповідній установі. Крім того, він сповіщає скаржника про результати свого розслідування.

Європейський Парламент – інституція ЄС, що разом з Радою Європейського Союзу утворює двопалатний законодавчий орган ЄС, який був описаний як один з найбільш потужних законодавців у світі.

Європейський соціально-економічний комітет – дорадчий орган Європейського Союзу. Соціально-економічний комітет створено

1958 року згідно з Договором про заснування Європейської Спільноти, щоб забезпечити представництво інтересів різних економічних і соціальних груп.

Європейський Союз (Європейська Унія, Європейська Співдружність) – союз держав-членів Європейських Спільнот, створений згідно з Договором про Європейський Союз (Маастрихтський Трактат), підписаним в лютому 1992 року і діючим з листопада 1993 року.

Європейський суд аудиторів (Рахункова палата) – інституція Європейського Союзу, що перевіряє законність і правильність прибутків й видатків Європейського Союзу згідно з бюджетом, а також оцінює управління фінансами. Суд аудиторів заснований 1977 року, включає по одному представнику від кожної держави-члена, яких призначає на шість років Рада ЄС, порадившись з Європейським Парламентом. З огляду на суттєве зростання кількості членів СА для підготовки певних звітів і позицій Суд має право створювати «палати» з кількох членів. Розташований у Люксембурзі, персонал нараховує близько 550 працівників.

Європейський Центральний банк – головний елемент Європейської системи центральних банків, який як юридична особа виконує основні функції, радить національним державам та наддержавним органам щодо господарчої оцінки ухвали законів й інших правових норм Європейського Союзу, а також висловлює свою думку щодо грошової, цінової політики відповідним органам.

Європейські співтовариства – колективний орган, який виник у 1967 році внаслідок злиття адміністративного апарату Європейського співтовариства з атомної енергії, Європейського співтовариства вугілля та сталі і Європейського економічного співтовариства.

Європейські угоди – договори про асоційоване членство між ЄС та країнами Центральної і Східної Європи, у кладені після 1991 року.

Єврорегіони – прикордонні території кількох суміжних держав, що регулюються положеннями Мадридської конвенції про прикордонне співробітництво (1980). Мета створення єврорегіонів, це зміцнення добросусідських стосунків, культурних і господарчих контактів, спільні інвестиції, боротьба з наслідками стихійних лих, охорона історично-культурної спадщини тощо.

Єдиний Європейський Акт – один з договорів Європейської Союзу, підписаний 1986 року на саміті в Люксембурзі. Вперше вніс значні зміни до основоположного Римського договору. Набув чинності 1 липня 1987 року.

Загроза – 1) стан динаміки системи, коли небезпека або порушення нормальних умов її функціонування в силу певних причин і чинників загрожує збою розвитку системи, сприяє її дестабілізації, а в кінцевому випадку – деградації (руйнуванню) цієї структури і зупиняє її діяльність; 2) сукупність умов та чинників, які перешкоджають реалізації діяльності систем безпеки, створюючи загрозливу небезпеку; 3) різноманітність внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних та суб'єктивних протиріч суспільно-політичного, політико-правового, ресурсно-екологічного та інших видів небезпечного характеру, антропогенного й природного походження (включаючи природні катастрофи і катаклізми), що можуть спричиняти збої в роботі системи забезпечення безпеки та порушувати умови функціонування життєво-важливих сфер населення країни й створювати передумови для втрати державою суверенітету, економічної та фінансової незалежності держави, порушувати її територіальну цілісність тощо.

Істеблішмент – домінантна система державних, політикоекономічних, національно-ідеологічних, культурно-етнічних відносин, організацій, закладів і підрозділів та інших структур, які чинять владний тиск на суспільство, а також особи й певні соціальні клани, що посідають у них головні позиції, здійснюючи вплив на всі вагомі сфери життєдіяльності населення країни та користуються в ньому привілейованим станом. До складу інструменту впливу на суспільство в І. належать контроль над силовими відомствами, освітніми та навчальними підрозділами, а також засоби мас-медіа, через які здійснюється вплив на масову свідомість населення держави та нав'язування світогляду, стилю та способу життя людей.

Комітет регіонів – орган ЄС, що в рамках своєї консультативної роботи висловлює думку з питань, пов'язаних з місцевими і регіональними органами влади в Європі, з питань субсидіарності або багаторівневого управління.

Копенгагенські критерії – критерії вступу країн в Європейський союз, які були прийняті в червні 1993 року на засіданні Європейської Ради в Копенгагені та підтверджені в грудні 1995 року на засіданні Європейської Ради в Мадриді. Критерії вимагають, щоб держава-

кандидат була правовою, де б дотримувалися демократичні принципи свободи і пошани прав людини (ст. 6, ст. 49 Договору про Європейський союз). В країні має бути конкурентоздатна ринкова економіка, і повинні визнаватись загальні правила й стандарти ЄС, включаючи прихильність цілям Політичного, Економічного та Валютного союзу країн в європейській інтеграції в галузі політики та економіки, зокрема, створення впродовж 10 років зони вільної торгівлі для промислової продукції.

Лісабонська угода – нова базова угода щодо принципів функціонування Європейського Союзу була підписана 13 грудня 2007 року. Договір набрав чинності 1 грудня 2009 року. Обов'язковий мінімум (acquis communautaire) – правовий доробок Європейської Спільноти – це сукупність спільних прав і зобов'язань, обов'язкових до виконання в усіх країнах-членах ЄС. Доробок постійно змінюється й узагальнюється. Він охоплює:

- зміст, принципи та політичні цілі угод;
- закони, ухвалені на виконання угод, та рішення Суду ЄС;
- декларації та резолюції Союзу;
- заходи в галузі спільної зовнішньої та безпекової політики;
- заходи у сфері правосуддя та внутрішніх справ;
- міжнародні угоди, укладені Спільнотою, а також державами-членами між собою у сфері діяльності Союзу.

Мілітаризація – поширення військових законів та дисциплін на цивільні галузі господарства, економіку; паралельно, нарощування військової потужності держави через механізми іноземних та державних органів у сфері економіки, політики та соціуму, спрямовані. Мілітаризація пов'язана з мілітаризмом, який є ідеологією, що відбиває рівень мілітаризації держави і пов'язаний з прославлянням військових, військової могутності та її нарощування. Політику мілітаризації особливо активно проводила Німеччина перед Першою світовою війною. Уже у XXI столітті естафету мілітаризації значно поширила країна з ядерним озброєнням – росія.

Сталий розвиток – керований соціоприродний розвиток, що не руйнує довкілля і забезпечує виживання і безпеку існування цивілізації в довгостроковій перспективі, тобто визначає якісне відтворення всіх параметрів людського життя у всіх його сферах та вказує на іманентний взаємозв'язок розвитку і безпеки.

Паризький договір – договір про заснування Європейської спільноти з вугілля та сталі, перший з чотирьох основоположних договорів Європейського Союзу (разом з Римськими договорами і Договором про Європейський Союз).

Право Європейського Союзу – це унікальний правовий феномен, що склався в ході розвитку європейської інтеграції в рамках Європейських співтовариств і Європейського Союзу, результат реалізації наднаціональної компетенції інститутів Європейського Союзу. Правом Європейського союзу є специфічний правопорядок, правова система, що склалася на стику міжнародного права й внутрішньодержавного права держав-членів Європейського Союзу, володіє самостійними джерелами та принципами. Автономність Права Європейського Союзу підтверджена рядом рішень Європейського Суду.

Правовий доробок Спільноти – це сукупність спільних прав і зобов'язань, обов'язкових до виконання в усіх країнах-членах ЄС. Доробок постійно змінюється та узагальнюється.

Рада Міністрів Європейського Союзу – інституція Європейського Союзу головний орган ухвалення рішень в Європейському Союзі. До її складу входять по одному міністрові від кожної країни Союзу. Залежно від порядку денного, збираються міністри закордонних справ (Рада з загальних справ та зовнішніх відносин), економіки й фінансів, сільського господарства тощо – загалом 9 конфігурацій Ради. Кількість засідань протягом року залежить від масштабів та інтенсивності законодавчого процесу в ЄС і політичних рушіїв того чи іншого особливого питання. Деякі конфігурації Ради збираються раз на місяць; інші – раз на півроку. Попри те, що склад Ради міністрів змінюється, це єдина інституція.

Римські договори – два основоположні євроінтеграційні договори, підписані в Римі 25 березня 1957 року: Договір про заснування Європейської економічної спільноти (ЄЕС) та Договір про заснування Європейської спільноти з атомної енергії (Євроатом). Договори підписали країни-засновниці Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Федеративна Республіка Німеччина, Франція. Після перейменування Європейської економічної спільноти на Європейську Спільноту, згідно з Договором про Європейський Союз, відповідний Римський договір почали називати «Договором про заснування Європейської Спільноти», і коли говорять «Римський договір», в однині, найчастіше розуміють саме його.

Спільна Зовнішня і Безпекова Політика (СЗБП) – її завданням є зміцнення єдності і незалежності Європи, що повинно сприяти збереженню миру, безпеки, прогресу на цілому континенті та в світі.

Суверенітет – 1) стан стабільного й захищеного в усіх напрямках безпеки функціонування держави; 2) повна незалежність держави в її внутрішній та зовнішній політиці, яка базується на комплексному сприятливому розвитку усіх важливих сфер діяльності країни, а також дотриманні та забезпеченні конституційних норм та гарантій її розвитку; 3) проголошена форма політичної незалежності державного територіально-етнічного утворення від держави-метрополії, яка заснована на бажанні членів її суспільства мати свою національну свободу та бути самоуправною в питаннях політики та економіки. С. може проголошуватись і бути гарантованим як системою політико-управлінських рішень і дій, а також успішного соціально-економічного розвитку країни, так гарантіями підтримки міжнародної спільноти.

Суд ЄС – одна з п'яти офіційних інституцій Європейського Союзу, найвищий суд ЄС, рішення якого не можуть бути оскаржені.

Управління офіційних публікацій ЄС – є міжвідомчою службою, завдання якої (Постанова ЄС № 2009/496/) полягає в публікації видань інститутів Європейських Співтовариств та Європейського Союзу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

а) основна:

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Спецвипуск за матеріалами конференції «Сучасні виміри національної безпеки» (21 листопада 2024 р.). Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, ННІ міжнародних відносин, 2024. 131 с.
2. Бондар В. Т. Трансформація концептуальних підходів державного регулювання Німеччиною сфери національної безпеки як відповідь на сучасні виклики. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. Вип. 8. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-8-02-03
3. Бондар В. Т. Особливості інформаційної політики Євросоюзу з протидії онлайн дезінформації: досвід для України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Право, публічне управління та адміністрування*. 2023. Вип. 9. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-9-02-02
4. Бондар В. Т. Ціннісні аспекти концепту інформаційно-психологічна безпека. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Право, публічне управління та адміністрування*. 2024. Вип. 14. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-02-11
5. Від «підтримки демократії» до демократичної стійкості: що мають змінити ЄС і партнери у Східному сусідстві. 2025. URL: https://voxukraine.org/vid-pidtrymky-demokratiyi-do-demokratychnoyi-stijkosti-shho-mayut-zminyty-yes-i-partnery-u-shidnomu-susidstvi
6. Відбулася презентація Плану дій Ради Європи для України «Стійкість. Відновлення. Відбудова» на 2023–2026 роки. *Міністерство молоді та спорту*. 2023. URL: https://mms.gov.ua/news/vidbulasia-prezentatsiia-planu-dii-rady-ievropy-dlia-ukrainy-stiikist-vidnovlennia-vidbudova-na-2023-2026-roky
7. Відновлення через соціальне підприємництво. Аналітичний звіт: етапи реалізації проєкту та стратегічні висновки. 2025. URL: https://ja-ukraine.org/wp-content/uploads/bbb_white_paper_analitychnyj_zvit_2025.pdf
8. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співробітництво: монографія. Київ : Інститут історії України НАН України, 2023. 264 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u362/0017516.pdf
9. Економічні труднощі Європи та план Маріо Драгі: що може виграти Україна. *Український інститут майбутнього*. 2024. URL: https://uifuture.org/publications/ekonomichni-trudnoshhi-yevropy/
10. Європейська програма SAFE: інтеграція українського оборонно-промислового комплексу. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України*. 2025. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/83472515-ed55-4b55-90c6-d40a0627faa9?lang=uk-UA&title=Safe
11. Єврорада ухвалила програму оборонної промисловості: для українського ВПК виділили 300 мільйонів євро. 2025. URL: https://rubryka.com/2025/12/09/programu-oboronnoyi-promyslovosti-yes/

12. ЄС виділяє 1,5 млрд євро на оборону: частина коштів піде на співпрацю з Україною. 2025. URL: https://delo.ua/news/jes-sxvaliv-vidilennya-15-mlrd-jevro-na-posilennya-oboronozdatnosti-jevropi-ta-spivpracyu-z-ukrayinoyu-453940/

13. Ініціатива ЄС «Східне партнерство». *Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу*. 2025. URL: https://center.gov.ua/inicziatyva-yes-shidne-partnerstvo-2/

14. Кадук Н. І. Політичний простір Європейського Союзу в контексті процесів транснаціоналізації на сучасному етапі розвитку. *Регіональні студії*. 2023. № 32. С. 52–56. DOI: https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.8

15. Ключник Р. М. Безпековий вимір глобальних проблем. *European Vector of Economic Development*. 2024. № 1 (36). С. 36–47. DOI: https://doi.org/10.32342/2074-5362-2024-1-36-3

16. Лендєл М., Мітряєва С. Регіональна стійкість у Центральній Європі після президентства Трампа, Brexit та Covid-19. *Міжнародний науковий вісник*. Вип. 1–2 (23–24); матеріали круглого столу «Загрози міжнародній безпеці в Карпатському регіоні» (м. Ужгород, 22 квітня 2021 р.) і міжнародної інтернет-конференції «Євроінтеграційні аспекти розвитку вищої освіти України в контексті сучасних викликів і трендів» (м. Ужгород, 22–23 квітня 2021 р.). Ужгород, 2021. С. 53–65.

17. «Майбутнє конкурентоспроможності Європи» та його уроки для євроінтеграції України. *Інститут Громадянського Суспільства*. 2024. URL: https://www.csi.org.ua/news/majbutnye-konkurentospromozhnosti-yevropy-ta-jogo-uroky-dlya-yevrointegracziyi-ukrayiny/

18. Месежников Г. Інформаційна агресія Кремля у Центральній та Східній Європі. *Міжнародний науковий вісник*. Вип. 1–2 (23–24); матеріали круглого столу «Загрози міжнародній безпеці в Карпатському регіоні» (м. Ужгород, 22 квітня 2021 р.) і міжнародної інтернет-конференції «Євроінтеграційні аспекти розвитку вищої освіти України в контексті сучасних викликів і трендів» (м. Ужгород, 22–23 квітня 2021 р.). Ужгород, 2021. С. 76–91.

19. Механізми фінансування України від ЄС Ukraine Facility: особливості здійснення закупівель. URL: https://infobox.prozorro.org/articles/mehanizm-finansuvannya-ukrajini-vid-yes-ukraine-facility-osoblivosti-zdiysnennya-zakupivel

20. План дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова». CM(2022)187. 29 листопада 2022 р. URL: www.coe.int

21. План дій Ради Європи для України на 2023–2026 рр.: Керівний комітет оцінює перший рік його реалізації. *Офіс Ради Європи в Україні*. 2024. URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/council-of-europe-action-plan-for-ukraine-2023-2026-steering-committee-assesses-the-first-year-of-its-implementation

22. План для реалізації. Ukraine Facility 2024–2027. Програма підтримки економіки. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/

23. План для Ukraine Facility на 2024–2027. Міністерство економіки України. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf

24. Політика згуртованості ЄС після 2027: що пропонує Польща і чому це важливо для України? *Інститут громадянського суспільства*. 2025. URL: https://www.csi.org.ua/books/polityka-zgurtovanosti-yes-pislya-2027-go-shho-proponuye-polshha-i-chomu-cze-vazhlyvo-dlya-ukrayiny/

25. Політика згуртованості і спільна аграрна політика ЄС: еволюція і огляд законодавства: аналітична записка. *USAID / Інститут громадянського суспільства*. URL: https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/igs-analitychna-zapyska-pz-i-sap-yes.pdf

26. Посилюючи динаміку: безпека та реформи як ключові рушії розширення ЄС : аналітичний звіт. *Центр «Нова Європа»*. 2025. URL: https://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2025/11/Harnessing-momentum_AEF4_ukr_opt.pdf

27. Про внесення змін до Плану України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2025 р. № 817-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817-2025-р#n4

28. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями із значними інвестиціями в Україні : Закон України. Редакція від 31.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text

29. Про схвалення Плану України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р. URL: https://radnuk.com.ua/pravova-baza/rozporiadzhennia-kmu-pro-skhvalennia-planu-ukrainy/

30. Програма Горизонт Європа. *Офіс Горизонт Європа в Україні*. 2025. URL: https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/he-programme/

31. Програма ЄС «Горизонт Європа» 2021–2027. *Дія.* URL: https://business.diia.gov.ua/finance/program/programa_es_gorizont_evropa_2021_2027

32. Путівник Плану для Ukraine Facility (огляд на III та IV квартали 2025 року). *Дослідницька служба Верховної Ради України*. 2025. URL: https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33889.pdf

33. Стратегічне партнерство Польщі та України в умовах зміни міжнародної системи / за ред. Петрась М., Балюк В., Перепилиці Г. Видавництво Університету Марії Кюрі-Складовської, 2025. URL: https://wydawnictwo.umcs.eu/js/elfinder/files/Ebook/Prartnerstwo_UKR_online.pdf

34. Східне партнерство. Загальна інформація щодо Східного партнерства. *Міністерство розвитку громад та територій України.* 2025. URL: https://mindev.gov.ua/diialnist/yevrointehratsiia/skhidne-partnerstvo

35. Тодоров І. Я. Безпековий вимір міжнародних відносин в Східній та Центральній Європі в контексті російської агресії. *Політичне життя*. 2022. С. 138–144. DOI: https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.1.16

36. Уткіна М. С. Цілі сталого розвитку як складова системи безпеки: правовий і методологічний підходи. *Право і безпека*. 2025. № 3 (98). С. 91–101. DOI: https://doi.org/10.32631/pb.2025.3.08

37. Як НАТО, європейські партнери та США підсилюють Україну завдяки ініціативі PURL. *Міністерство оборони України.* URL: https://mod.gov.ua/news/yak-nato-yevropejski-partneri-ta-s-sh-a-pidsilyuyut-ukrayinu-zavdyaki-inicziativi-purl

38. 3d EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats. 2025. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2025/EEAS-3nd-ThreatReport-March-2025-05-Digital-HD.pdf

39. 2026 State of the Union Address by President von der Leyen. *European Commission.* URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/ov/speech_26_1868/SPEECH_26_1868_OV.pdf

40. 2026 State of the Union. Letter of Intent. *European Commission.* URL: https://commission.europa.eu/document/download/e8bfacc9-45b5-40f0-b524-7d4980b66a58_en?filename=State%20of%20the%20Union%202026%20-%20President%20von%20der%20Leyen%27s%20letter%20of%20intent.pdf

41. 2022 National Defence Strategy of the U. S. A. *U. S. Department of Defence.* URL: https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1/-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.pdf

42. 2022 National Security Strategy. October 2022. *The White House.* URL: https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf

43. A European Internal Security Strategy. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Region's.* 2025. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0148

44. A new Plan for Europe's sustainable prosperity and competitiveness. *European Commission*. 2024. URL: https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029/competitiveness_en

45. Address by Mr. Draghi (2024). Presentation of the report on the Future of European competitiveness. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/fcbc7ada-213b-4679-83f7-69a4c2127a25_en?filename=Address%20by%20Mario%20Draghi%20at%20the%20Presentation%20of%20the%20report%20on%20the%20future%20of%20European%20competitiveness.pdf

46. A Strategic Compass for Security and Defence. *Council f the European Union.* 2022. URL: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf

47. Citizens. Equality, Rights and Values Programme (CERV). *EU F&T Portal.* URL: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/cerv

48. Clean Industrial Deal. *European Commission*, 2025. URL: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/clean-industrial-deal_en

49. Code of Conduct on Disinformation 2025. *European Commission.* URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-disinformation

50. Commission Guidelines for providers of Very Large Online Platforms and Very Large Online Search Engines on the mitigation of systemic risks for electoral processes pursuant to Article 35 (3) of Regulation (EU) 2022/2065. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52024XC03014&qid=1714466886277

51. Competitiveness Compass. *European Commission*. 2025. URL: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/competitiveness-compass_en

52. Conclusions of the 60th meeting of the EEA Council (Brussels, 21 May 2025). URL: https://www.efta.int/sites/default/files/uploads/2025-05/EEA%20Council%20-%2021%20May%202025%20-%20Conclusions%20of%20the%2060th%20EEA%20Council.pdf.pdf

53. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. Public Law 115-44-AUG. 2, 2017. *The Congress*. URL: https://congress.gov/115/plaws/publ44/PLAW-115publ44.pdf

54. EU CSDP Missions and Operations. *Jean Monnet Centre of Excellence in European Studies*. 2024. URL: https://jmce.ukma.edu.ua/CSDP/courses/ resources/ EU_CSDP_Missions_and_Operations

55. EU Policy on Cyber Defence. *Joint Communication to the European Parliament and the Council*. 2022. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Comm_cyber%20defence.pdf

56. European economic security. *European Council*. 2025. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-economic-security/.

57. European Democracy Shield: Improving Strong and Resilient Democracies. *Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions.* URL: https://commission.europa.eu/document/download/2539eb53-9485-4199-bfdc-97166893ff45_en?filename=JUST_template_comingsoon_standard_1.pdf

58. European Union Common Security and Defence Policy. Civilian CSDP Compact. Towards more effective civilian missions. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Civilian%20CSDP%20Compact%20Report_22.05.2023.pdf

59. FIMI: Towards a European Redefinition of Foreign Interference. URL: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/04/20230412_FIMI-FS-FINAL.pdf

60. From Dubrovnik to Dubrovnik: The evolution of the Three Seas Initiative. *Atlantic Council*. 2026. URL: https://www.atlanticcouncil.org/dispatches/from-dubrovnik-to-dubrovnik-the-evolution-of-the-three-seas-initiative/?utm_campaign=20364194-AC-Intel-Daily-Newsletter&utm_medium=email&_hsenc=p2ANqtz-_nFrJhN6OPt2uaArsL90Rob9huSS67lOw73-LcW-GGNjBVcznHkHDIYjoDH1MDdBE7IHVhtUTrQiTo8VOY8FpHaORnEw&_hsmi=415634205&utm_content=415634205&utm_source=hs_email

61. From strategy to doctrine: the next steps for European economic strategy. *Bruegel*. 2025. URL: https://www.bruegel.org/policy-brief/strategy-doctrine-next-steps-european-economic-security

62. Investment. Trade and Economic Security. *European Commission*. 2025. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/help-exporters-and-importers/accessing-markets/investment_en

63. Glossary: European Economic Area (EEA). Statistics Explained. *European Commission*. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_Economic_Area_(EEA)

64. MediaResilience. Nurturing Quality News Journalism. URL: https://ecas.org/projects/mediaresilience/

65. NATO's support for Ukraine. NATO. URL: https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/natos-support-for-ukraine#

66. National Defence Strategy. *U. S.* October 27, 2022. *Department of War*. URL: https://www.war.gov/National-Defense-Strategy/

67. National Security Strategy of the United States of America. URL: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf

68. On a Single Market for Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Service Act). *Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council*. 19 October 2022. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj/eng

69. On European Economic Security Strategy, Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council. *European Commission*. 2023. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=JOIN:2023:20:FIN

70. On promoting the engagement and effective participation of citizens and civil society organizations in public policy-making processes. Commission Recommendation (EU) 2023/2836. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2023/2836/oj/eng

71. PM Confirms Poland Stopped Major Cyberattack Targeting its Energy Grid in December 2025. URL: https://www.asisonline.org/security-management-magazine/latest-news/today-in-security/2026/january/Poland-Stops-Cyberattack-On-Energy-Grid/

72. Political Guidelines for the Next European Commission 2024–2029. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf

73. ProtectEU: A European Internal Security Strategy. *European Commission*. 2025. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0148

74. Researchers say Russian government hackers were behind attempted Poland power grid. 2026. URL: https://techcrunch.com/2026/01/23/researchers-say-russian-government-hackers-were-behind-attempted-poland-power-outage/?utm_source=substack&utm_medium=email

75. Review of the European Neighborhood Policy. *European Commission*. 2015. URL: https://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_ review-of-the-enp_en.pdf

76. Robust. Resilient. Sustainable. Integrated security for Germany. National Security Strategy. *The Federal Government*. 2023. URL: https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/en.html

77. Russia Sanctions Database, How Russia is feeling the pressure from sanctions – and what it means for peace negotiations. *Atlantic Council*. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/russia-sanctions-database/?utm_medium=email&_hsenc=p2ANqtz-8vcC2s3ksmHzAVWBQhWhy0thwyRKAnOfQUi7X3kpvqP0Qenr-aqXYdt_D93yhsbZDhXrwS4zmC5pwG9g5xRjw0deJGpg&_hsmi=394704865&utm_content=394704865&utm_source=hs_email

78. SAFE / Security Action for Europe. *European Commission*. 2025. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/safe-security-action-europe_en

79. Setting up a Union regime for the control of export, brokering, technical assistance, transit and transfer of dual-use items (recast). *Regulation (EU) 2023/821 of the European Parliament and of the Council*. 2021. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02021R0821-20241108

80. Strenthening EU Economic Security – More of the Same or a New Approach? *Global Policy Warch*. 2025. URL: https://www.globalpolicywatch.com/2025/12/strengthening-eu-economic-security-more-of-the-same-or-a-new-approach/

81. Strenthening EU Economic Security: Strategic Autonomy and the Geopolitics of Trade and Industry. 2025. URL: https://www.europeanlawblog.eu/pub/0758mni2/release/1

82. Task Force Україна-ЄС з питань оборонно-промислового співробітництва буде інструментом залучення українського ОПК в європейську ініціативу SAFE. *Урядовий портал*. 2025. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/task-force-ukrainaies-z-pytan-oboronno-promyslovoho-spivrobitnytstva-bude-instrumentom-zaluchennia-ukrainskoho-opk-v-ievropeisku-initsiatyvu-safe

83. The 2022 Code of Practice on Disinformation. *European Commission*. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation

84. The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation. *European Commission*. 2025. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0085

85. The Common Security and Defence Policy (CSDP). European Commission White Paper for European Defence and Readiness 2030. URL: https://www.european-cyber-defence-policy.com/Common_Security_Defence_Policy_(CSDP).html

86. The European Cyber Defence Policy. URL: https://www.european-cyber-defence-policy.com/

87. The European Union advances its Economic Security Strategy: focus on foreign investment sceering. *GIDE*. 2025. URL: https://www.gide.com/news-insights/the-european-union-advances-its-economic-security-strategy-focus-on-foreign-investment-screening/

88. The Future of European competitiveness. Part A. A competitiveness strategy for Europe. *European Commission.* 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf

89. The Future of European competitiveness. Part B. In-depth analysis and recommendations. *European Commission.* 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf

90. The EU Common Security and Defence Policy: Moving Away from Democracy Support. *Carnegie Endowment for International Peace.* 2025. URL: https://carnegieendowment.org/research/2025/03/the-eu-common-security-and-defense-policy-moving-away-from-democracy-support?lang=en

91. The U. S. 2022 National Security Strategy: Balancing Cooperation and Competition in the Next Decade. *Konrad Adenauer Stiftung.* URL: https://www.kas.de/documents/283221/283270/Balancing+Cooperation+and+Competition+in+the+Next+Decade.pdf/30b6aa99-9608-c97c-0668-c735a15f584b?version=1.0&t=

92. To get the Greenland issue right, focus on alignment. 2026. URL: https://www.atlanticcouncil.org/dispatches/getting-the-greenland-issue-right-means-focusing-on-alignment/?utm_campaign=20364194-AC-Intel-Daily-Newsletter&utm_medium=email&_hsenc=p2ANqtz-_fv9FfFBzby0plD_p65ypsCFYbLQ_vk2-TN_s2MioTASk_WO4TFV0uX4VfeMbvDL9k-_OBT-dDa_OISjP_7lnEa31ovw&_hsmi=399982904&utm_content=399982904&utm_source=hs_email

93. Trump, Venezuela and the doctrine that wouldn't die. *Financial Times*. 2026. URL: https://archive.ph/XtXal

94. White Paper for European Defence – Readiness 2030. *European Commission*. 2025. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6d5db69-e0ab-4bec-9dc0-3867b4373019_en?filename=White%20paper%20for%20European%20defence%20%E2%80%93%20Readiness%202030.pdf

б) додаткова:

1. Андрійчук Т. Громадські ради та інші консультативно-дорадчі органи: функціонування в умовах повномасштабної війни в Україні. *Політикус*. 2024. Вип. 2. С. 7–13.

2. Андрійчук Т. С. Нове регулювання громадської участі в ЄС: пріоритети на шляху інтеграції України.

3. Бондар В. Т. Відновлення України: концепція зацікавлених сторін. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. Вип. 6. С. 12–16. DOI: 10.32782/2786-765X/2024-6-2

4. Бондар В. Т. Вплив етнонаціонального чинника на систему національної безпеки України: українсько-угорський контекст. *Суспільство та національні*

інтереси. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2024. Вип. 4. С. 813–825. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4(4)-813-825

5. Бондар В. Т. Геостратегічне планування в контексті фактора перспективи країни. Приклад Німеччини. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія: Державне управління*. 2024. № 1 (19). С. 127–136. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1(19)-127-135

6. Бондар В. Т. Концептуалізація підходів по відбору зацікавлених сторін у відновленні України. *Економіка країни в умовах глобальних викликів: наукові підходи та практика реалізації* : Всеукраїнська наук-практ. конф., м. Одеса, 6 вересня 2024 р. С. 170–174. DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-41

7. Бондар В. Т. Методологічні засади забезпечення ефективності державного регулювання відновленням України в умовах гібридного світоустрою. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. Вип. 7. С. 23–29. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-3

8. Бондар В. Т. Механізми державного управління Республіки Польща з протидії дезінформації. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Право, публічне управління та адміністрування*. 2023. Вип. 10. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-10-02-01

9. Бондар В. Т. Мова ворожнечі в епоху гібридного протистояння та штучного інтелекту. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. Вип. 7 (15). С. 293–305. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-7(15)-293-305

10. Бондар В. Т. Сучасні виклики в європейському безпековому середовищі: вплив на систему національної безпеки України. *Національна безпека України в умовах сучасних викликів* : матер. Міжнародної наук.-практ. конф., м. Чернігів, 22 серпня 2023 р. DOI: https://doi.org/10.54929/conf_22_08_2023-01-01

11. Бондар В. Т. Окремі аспекти функціонування системи державного управління в умовах світового гібридного протистояння: Сполучені Штати Америки. *Національні інтереси України*. 2025. Вип. 6 (11). С. 704–717. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-704-716

12. Бондар В. Т. Окремі сучасні методологічні аспекти залучення міжнародних партнерів до відновлення України. *Формування нового економічного простору: методологія, теорія, практика* : Міжнародна наук. конф., м. Клайпеда (Литовська Республіка), 20–21 вересня 2024 р. С. 196–199. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-471-9-57

13. Бондар В. Т. Фактор перспективи країни як детермінант залучення до відновлення України. *Детермінанти відновлення та розвитку України* : ІІ Міжнародна наук.-практ. конф., м. Чернігів, 28 червня 2024 р. DOI: https://doi.org/10.54929/conf_28_06_2024-01-02

14. Бондар В. Т. Формування моделі по відбору іноземних партнерів до відновлення України на основі системного підходу. *Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції* : Міжнародна наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 11–12 жовтня

2024 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres. С. 167–171. DOI: https://doi.org/10.36059/978-397-426-2-34

15. Гончаренко В. Форми і методи участі громадськості у національному повоєнному відновленні. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. Вип. 11. С. 95–104.

16. Запорожець Т. В. Державна політика у сфері захисту критичної інфраструктури : навч. посіб. Київ : ДКС, 2024. 186 с.

17. Зеленько Г. Трансформація політичного режиму в Україні під час повномасштабної російської збройної агресії. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни : монографія / за ред. О. Рафальського, О. Майбороди. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. С. 10–39.

18. Зовнішня політика та національна безпека : навч. посіб. / Г. П. Ситник, Д. В. Неліпа, М. Г. Орел ; за ред. Г. П. Ситника. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. 208 с.

19. Кононенко Н. Управлінські механізми запобігання політичному радикалізму і зміцнення політичного консенсусу. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни : монографія / за ред. О. Рафальського, О. Майбороди. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. С. 300–349.

20. Месежников Г. Інформаційна агресія Кремля у Центральній та Східній Європі. *Міжнародний науковий вісник*. Вип. 1–2 (23–24); матеріали круглого столу «Загрози міжнародній безпеці в Карпатському регіоні» (м. Ужгород, 22 квітня 2021 р.) і міжнародної інтернет-конференції «Євроінтеграційні аспекти розвитку вищої освіти України в контексті сучасних викликів і трендів» (м. Ужгород, 22–23 квітня 2021 р.). Ужгород, 2021. С. 76–91.

21. Написання кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр», курсових робіт, аналітичних записок, есе та рефератів : навчально-методичний посібник / уклад. Г. П. Ситник, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел. Київ, 2023. 100 с.

22. Національна оборонна стратегія США 2022 року: основні положення, оцінки і наслідки для України. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-12/az-strategiya-ssha_pdf.pdf

23. Основи стратегічного планування національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник, М. Г. Орел ; за ред. Г. П. Ситника. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. 208 с.

24. Основи теорії систем та системного аналізу : навч. посіб. / за заг. ред. Г. П. Ситника ; ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 160 с.

25. Перспективи формування нової європейської системи безпеки та місце в ній України : аналіт. доп. / О. Александров, А. Веселовський, О. Каракуц, К. Кононенко, В. Орлик, М. Паламарчук, В. Ярмоленко ; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. Київ : НІСД, 2025. 45 с. DOI: https://doi.org/10.53679/NISS analytrep.2025.11

26. Політологія : енциклопедичний словник / В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Н. М. Хома ; за ред. В. П. Мельника. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 279.

27. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ Президента України від 07.09.2021 № 487. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ go/487/2021

28. Про публічні консультації : Закон України від 20.06.2024 № 3841-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ go/3841-20

29. Публічне управління у сфері національної безпеки : підручник / Г. П. Ситник, М. Г. Орел ; за ред. Г. П. Ситника. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. 464 с.

30. Рижук Ю. Громадська участь в умовах воєнного стану в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 7.

31. Ситник Г. П., Клименко Н. Г. Цивільно-військові відносини : навч. посіб. Київ : «Академпрес», 2024. 190 с.

32. Таран Є. І. Міжнародне співробітництво у сфері забезпечення національної безпеки. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*. 2025. № 6 (11). С. 1176. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-1033-1043

33. Таран Є. Геополітичні зміни як детермінанти трансформації державної політики національної безпеки. *Публічне управління і політика*. 2025. № 7–8 (11–12). С. 9–17. DOI: ttps://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.7-8.02

34. Таран Є. Виклики та перспективи для України в умовах інтеграції у міжнародні безпекові структури. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління.* 2025. Вип. (9). С. 70–76. DOI: https://doi.org/ 10.32782/cuj-2025-1-9

35. Указ Президента України № 711 від 30 вересня 2019 р. «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: https://www.president.gov.ua/ documents/7222019-29825

36. Україна отримала €4,1 млрд від ЄС – останній транш від ЄС в межах ERA Loans за рахунок доходів від заморожених активів рф. *Урядовий портал.* URL: https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-otrymala-41-mlrd-vid-ies-ostannii-transh-vid-ies-v-mezhakh-era-loans-za-rakhunok-dokhodiv-vid-zamorozhenykh-aktyviv-rf

37. Фінляндія і Польща очолять ініціативу Варта Східного флангу для безпеки ЄС і НАТО (16 грудня 2025 р.). URL: https://mezha.net/ua/bukvy/finland-and-poland-lead-eastern-flank-watch-to-strengthen-eu-nato-defense

38. Що таке Цілі сталого розвитку? United Nations Development Program. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku

в) законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

2. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

3. Розпорядження КМУ від 18 лютого 2025 р. № 131-р «Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2025 рік». *Урядовий портал.* URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2025-rik-180225-131r

4. Розпорядження КМУ від 25 червня 2025 р. № 622-р «Деякі питання реалізації Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622-2025-р#Text

5. Розпорядження КМУ від 2 липня 2025 р. № 649-р «Про затвердження операційного плану заходів на 2025-2026 роки з реалізації Комунікаційної стратегії щодо створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2025-р#Text

6. Розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-р#Text

7. Указ Президента України від 25.03.2025 «Про рішення Ради національної безпеки України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України"». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/conv#n16

8. Закон України «Про національну безпеку». ВВР, 2021, № 31, ст. 241. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

9. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». ВВР, 2010, № 40, ст. 527. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text

г) електронні ресурси:

1. Президент України : офіційний сайт. URL: http://www.president.gov.ua/

2. Верховна Рада України : офіційний сайт. URL: http://zakon.rada.gov.ua/

3. Кабінет Міністрів України : офіційний сайт. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/

4. Урядовий кур'єр : офіційний сайт. URL: http://www.ukurier.gov.ua

5. Міністерство оборони України : офіційний сайт. URL: http://www.mil.gov.ua/

6. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua

7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL: http://www.nbuv.gov.ua/

8. Національна парламентська бібліотека України : офіційний сайт. URL: http://nplu.org

9. Державна науково-технічна бібліотека України : офіційний сайт. URL: http://www.gntb.gov.ua/ua/

10. Аналітичні доповіді Національного інституту стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi

Навчально-методичне видання

БОНДАР Володимир Тимофійович

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ТРАНСФОРМАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Навчально-методичний посібник
для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Урядування у сфері національної безпеки» за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» галузі знань 25 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»
(денна форма навчання)

Видання подається в авторській редакції

Технічне редагування *О. Гринюк*
Дизайн обкладинки *В. Савельєва*
Верстання *О. Данильченко*

Підписано до друку 23.10.2026. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 3,72. Тираж 100. Замовлення № 1026-91.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»
79000, м. Львів, вул. Технічна, 1
87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44
Телефон: +38 (050) 658 08 23
E-mail: editor@liha-pres.eu
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6423 від 04.10.2018 р.